

Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2009-04-14

HSN 0809-1108
LS0809-0815

*Handläggare:
Torsten Ibring*

Yttrande över motion av Lena-Maj Anding m fl (MP) om genomförande av ett 10-punktsprogram i Stockholms läns landsting för att förbättra situationen för HBT-personer

Ärendet

Hälso- och sjukvårdsnämnden har ombetts yttra sig över motionen.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att överlämna förvaltningens förslag

att omedelbart justera beslutet

Förvaltningens synpunkter

Motionen i korthet

Motionärerna föreslår i 10 punkter åtgärder för att förbättra situationen för HBT-personer (homo-, bi- och transpersoner). Förslagen är att arbeta fram en HBT-policy, att enheter HBT-certifieras, att HBT-kompetens ska finnas i sjukvården och särskilt hos MVC och i kvinnosjukvården. Vidare föreslår motionärerna kunskapsbaserade rutiner för handläggning av nyfödda vars kön inte omedelbart kan bestämmas, att specialistkompetens inom området könsbyte ska finnas lätt tillgänglig, att båda kvinnorna i ett lesbiskt förhållande får tillgång till IVF-behandling, att Psykhälsan utvecklas och får utökat uppdrag, att Venhälsan värnas och att samarbetet med Noaks Ark och RFSL ska stärkas och utvecklas.

HBT-policy ska tas fram

HBT-personers livsvillkor och hälsa har blivit bättre, och detta ställer krav på samhällets service. Även dessa personers förväntningar och krav på t ex hälso- och sjukvården måste kunna tillgodoses. Hälso- och sjukvårdslagen anger att vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Och vården ska bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet samt främja goda kontakter mellan patienten och hälso- och sjukvårdspersonalen.

Landstingets personalpolicy innehåller krav på att medarbetarna ska ha kunskap om lagar och regler angående diskriminering, god kompetens att motverka och hantera följderna av diskriminering på grund av ålder, kön, religion, etnisk tillhörighet samt diskriminering relaterade till HBT-frågor. Det är just så förvaltningen också bedömer att policydokument ska hantera detta område, inte med en särskild policy utan som en del i de andra. Arbetet med HBT-frågor blir då satt i ett sammanhang och inte isolerat som en egen uppgift. Sedan 2001 finns en diskrimineringspolicy i landstinget och diskriminering p g a sexuell läggning omfattas av diskrimineringslagstiftningen och också självklart av policyn.

En ny diskrimineringslag ersatte jämställdhetslagen och sex andra lagar fr o m den 1 januari 2009. I den nya lagen finns två nya diskrimineringsgrunder: ålder och könsöverskridande identitet eller uttryck. Förbudet att diskriminera gäller på tio olika samhällsområden. Nya områden är bland annat offentlig anställning, värnplikt och civilplikt. Alla diskrimineringsgrunder gäller inte på alla samhällsområden. Främst gäller det diskriminering på grund av ålder som ska vara förbjuden i arbetslivet i vid mening och inom utbildningsverksamhet. Den som har diskriminerats ska kunna få diskrimineringsersättning. Ersättningen ska både vara en ersättning för kränkningen och avskräcka från diskriminering. En ny myndighet, Diskrimineringsombudsmannen, ska kontrollera att lagen följs. Samtidigt avvecklades Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Handikappombudsmannen och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning. Diskrimineringsombudsmannen ska ha rätt att i domstol föra talan för en enskild person som anser sig ha blivit diskriminerad. Genom en ny regel får vissa intresseorganisationer också en sådan möjlighet. Mot bakgrund av den nya lagstiftningen kan det finnas anledning att se över landstingets diskrimineringspolicy.

HBT-certifiering av enheter

Personalstrategiska avdelningen inom Landstingsstyrelsens förvaltning har under år 2006 genomfört seminarier med chefer och personalhandläggare för att utifrån arbetsgivarrollen belysa HBT-frågan i landstinget. RFSL Stockholm erbjuder utbildningsupplägg som passar olika verksamheter. Fokus i deras utbildningar kan alltså skifta, men exempel på innehåll är grundläggande begrepp samt normer och deras konsekvenser. Även relevant lagstiftning och bemötandefrågor behandlas och t ex hälsofrågor ligger i blickfånget för en utbildning inom vårdsektorn. Det förutsätts förstås att den enskilda verksamheten avsätter resurser för att genomföra certifieringen eller avropa utbildning.

Efter utbildning med fokus på hbt-frågor externt såväl internt på arbetsplatsen erhåller uppdragsgivaren ett officiellt hbt-certifikat av RFSL. Detta certifikat kan sedan användas i egen marknadsföring och kommer att kunna behållas av uppdragsgivaren under förutsättning att företaget/institutionen fortfarande lever upp till de kriterier som ställts upp av RFSL Stockholm. Den av SLSO drivna Riksby vårdcentral i Bromma är som första vårdcentral i landet numera HBT-certifierad.

MVC och kvinnosjukvården ska ha specifik HBT-kompetens

Så som nämns i MP-motionen finns vårdgivare som landstinget har avtal med inom kvinnosjukvårdsområdet, som har specifik HBT-kompetens. Alla vårdgivare ska ha en grundläggande kompetens inom området, men förvaltningen bedömer det som positivt att någon eller några fördjupar och profilerar sig genom att skaffa sig specialistkompetens.

Rutiner för handläggning av nyfödda med oklar könstillhörighet

Vad gäller vården av nyfödda där oklarhet råder om barnets könstillhörighet finns ett specialistomhändertagande på Astrid Lindgrens barnsjukhus. Detta är mycket ovanliga tillstånd med enstaka fall per år i Stockholm. Området kan komma att utredas som eventuell rikssjukvård kommande år, men det är inte aktuellt under år 2009.

Specialistkompetens inom området könsbyte

Mottagningen för könsbytesutredningar är en utredningsenhet för patienter över 18 år, och tillhör organisatoriskt Psykiatri Sydväst. På mottagningen arbetar ett team bestående av flera läkare, socionom, psykologer och läkarsekreterare, alla på deltid.

Huvudsyftet med en könsbytesutredning är att fastställa eller utesluta diagnosen transsexualism. Att utreda och bedöma eventuell annan psykiatrisk samsjuklighet är också en viktig uppgift, liksom att bedöma om patienten har tillräcklig psykologisk och social stabilitet för att kunna klara ett könsbyte samt om patienten har realistiska förväntningar kring vad ett könsbyte innebär. Teamet fungerar också som konsulter för vårdgrannar, patienter och anhöriga. Utredningen är flerårig och följer direktiv från Socialstyrelsens rättsliga råd, som fattar beslut om rätt till könsbyte.

IVF-behandlingar ska ges till alla kvinnor på ett neutralt sätt

Sedan den 1 juli 2005 är det möjligt för lesbiska par att få barn genom assisterad befruktning på sjukhus i Sverige. IVF-behandlingarna ingår inte i Stockholms läns landstings vårdgaranti och den nationella valfriheten omfattar inte assisterad befruktning. Hälso- och sjukvårdsutskottets (HSU) presidium beslöt den 28 juni 2005 med anledning av nya lagregler för

assisterad befruktning att endast en av kvinnorna i en lesbisk relation får genomgå behandling. Landstingets regler utgår från Socialstyrelsens föreskrifter. Enligt Socialstyrelsens föfattningssamling SOSFS 2006:10 utgår utredning och behandling av barnlöshet ifrån ett par som ska ha en stabil och bestående relation och som ska vara medvetna om och kommer att kunna hantera den ojämlikhet som kan uppstå genom att enbart den ena föräldern kommer att vara det genetiska ursprunget till barnet.

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslöt vid sammanträdet i september 2008 "att uppdra till förvaltningen att återkomma till nämnden med en beskrivning av hur jämlikhet för lesbiska respektive heterosexuella par vid IVF-behandlingar kan uppnås samtidigt som dess olika förutsättningar beaktas."

Med anledning av det beslutet redovisade förvaltningen på nämndens sammanträde 17 mars 2009 att Uppsala tingsrätt har dömt Landstinget i Uppsala län att betala skadestånd till den ena kvinnan i ett lesbiskt par. Den äldre av de två kvinnorna genomgick behandling som avbröts då den övre åldergränsen för behandling uppnåddes. Den yngre önskade då överta behandlingen, men nekades det eftersom det enligt landstingets regler bara är en part som behandlas. Tingsrätten ansåg att den av parterna som inte fått behandling missgynnats på grund av sin sexuella läggning. Domen är överklagad av landstinget, och rättsläget är därför för närvarande oklart.

Förvaltningen återkommer till nämnden med förslag avseende regler för lesbiska respektive heterosexuella par vid fertilitetsbehandlingar när rättsläget klarnat. Tills dess nämnden beslutat annat, gäller beslutet i HSU:s presidium från 2005; att bara en kvinna i ett lesbiskt par får behandling.

Psykhälsan ska få ett uppdrag att bedriva utbildning

Som tidigare redogjorts för bedriver RFSL utbildningar och certifieringar inom HBT-området. Förvaltningen bedömer det inte som nödvändigt att även landstinget genom Psykhälsan ska bedriva sådana utbildningar.

Venhälsan ska värnas

Venhälsan på Södersjukhuset överfördes organisatoriskt till Södersjukhuset från Karolinska Universitetssjukhuset år 2008. Den har alltid legat på Södersjukhuset och hörde dit när verksamheten startade. Tidigare avtal om Venhälsan har omfattat en uppdragsbeskrivning och ett tilläggsavtal för icke DRG-ersatt vård. Den text som nu finns i treårsavtalet med Södersjukhuset är endast "Vårdgivaren (= Södersjukhuset, anm.) ska bedriva hiv/STI-behandling och prevention inom Venhälsans uppdrag.

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2009-04-14

LS0809-0815

Uppdraget är länsövergripande." Patientunderlaget har ändrats lite under senare år och män som har sex med män utgör nu omkring 80 % av besökarna. Resterande patienter är främst kvinnor från afrikanska högendemiska (hög förekomst av infektioner i samhället) områden och patienter med missbruksproblem. Förvaltningen bedömer att det är en bra och stabil verksamhet Venhälsan bedriver.

Samarbetet med och stödet till Noaks Ark ska stärkas

Landstinget, liksom Socialstyrelsen och Stockholms stad har sedan länge ett samarbete med Noaks Ark.

Stiftelsen Noaks Ark arbetar i första hand med frågor kring prevention, riskbeteenden och humanitära stödinsatser, men inte med det som kallas sexologi. Noaks Ark får i år 4 000 000 kronor av statsbidraget för STI/hiv-preventiva insatser. Bidraget ges för arbete med psykosocialt stöd och terapier för hivsmittade och närstående, utbildningsinsatser, information om hiv/aids.

Samarbetet med RFSL ska utvecklas

Landstingets stöd till RFSL består dels av fördelning av statsbidrag för STI/hiv-preventiva insatser med 1 700 000 kronor år 2009. Det bidraget ska gå till utåtriktat hivpreventivt arbete mot målgruppen män som har sex med män samt information och utbildning. RFSL får också 100 000 kr år 2009 från HSN:s organisationsbidrag som är avsett för deras kuratorsmottagning.

Stockholms läns landsting samarbetar med RFSL på många olika sätt; RFSL medverkar t ex i Lafas (Landstinget förebygger aids) utbildningar för personal på ungdomsgårdar, ungdomsmottagningar och lärare; landstinget medverkar också tillsammans med dem på Pride-festivalen; information ges i Vårdguiden på papper och på internet om deras verksamheter. Det finns också en samarbetsgrupp kring män som har sex med män där bl a RFSL ingår. RFSL har också medverkat med att ge inspiration till t ex Södersjukhusets sex- och samlevnads-mottagning.

Catarina Andersson Forsman

Patrik Hansson